

2021./2022. akadēmiskā gada ziemas sesijas valsts vienotā jurista profesionālās kvalifikācijas eksāmena teorētiskās daļas jautājumi¹ un praktiskās daļas uzdevumi (kāzusi)

I Tiesību teorija, tiesību filozofija un Latvijas tiesību vēsture

Teorētiskās daļas jautājumi

1. jautājums.

Tiesību normas piemērošana ir metodoloģisks, strukturēts process, kurā tiesību piemērotājs tiesību normu padara par realitāti, proti, attiecina uz konkrētiem apstākļiem. Viena no tiesību normas piemērošanas stadijām ir tiesību normas iztulkošana jeb interpretācija.

- Īsi pamatojiet tiesību normas interpretācijas nepieciešamību tiesību normas piemērošanas procesā un norādiet galvenās interpretācijas metodes;
- izklāstiet interpretācijas rezultāta izvēles kritērijus situācijā, ja ar interpretācijas palīdzību iespējams nonākt pie dažādiem leģitīmiem mērķiem;
- paskaidrojiet, vai starptautisko tiesību normu un Eiropas Savienības tiesību normu interpretācijas metodes ir tādas pašas vai arī tās atšķiras no Latvijas tiesiskajā sistēmā zināmajām interpretācijas metodēm; norādiet uz diviem piemēriem, kas pamato atbildi.

2. jautājums.

Aristoteļa taisnīguma izpratne savu nozīmību tiesību kultūrās, kas pieder Rietumu tiesību loka tradīcijai, nav zaudējusi arī mūsdienās. Līdz ar to

- kā Aristotelis izprot taisnīguma jēdzienu;
- kādus taisnīguma veidus izdala Aristotelis;
- piemēram, Latvijas Republikas Satversmes 105. pants nosaka, ka personas īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību. Kuras Aristoteļa definētos taisnīguma veidus Jūs redzat kā piemērojamus šādā situācijā un kāpēc (*lūgums sniegt īsu pamatojumu*)?

3. jautājums.

2018. gadā Latvijas Republika svinēja valstiskuma 100 gadus. Lai arī Latvijas valstij tās neatkarība tika atņemta piecdesmit gadu garumā, kopš dibināšanas 1918. gada 18. novembrī Latvijas valsts ir turpinājusi pastāvēt. Kas to nosaka, proti:

- kādi ir Latvijas Republikas Augstākās padomes 1990. gada 4. maija deklarācijas “Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu” (turpmāk – Neatkarības deklarācija) galvenie mērķi, kas vērsti uz Latvijas valstiskuma turpinātības nodrošināšanu (minēt vismaz trīs);
- vai Neatkarības deklarācija atjaunoja Latvijas Republikas Satversmes darbību pilnā apjomā (jā/nē, īss pamatojums) un atbilstoši kādai tiesību doktrīnai tika atjaunota Latvijas Republikas valsts vara *de facto*;
- vai pēc Neatkarības deklarācijas stāšanās spēkā bija piemērojama Latvijas PSR Konstitūcija (1978) (jā/nē, īss pamatojums)?

¹ Katru eksāmena teorētiskās daļas jautājumu veido trīs komponentes. Students ir lūgts sniegt atbildi uz katru jautājuma komponenti.

Praktiskais uzdevums (kāzuss)

Pensionētais jurists Jānis Salmiņš 2020. gada nogalē sajuta, ka viņa prāts vairs nav tik raits un arvien biežāk gadās atmiņas traucējumi. Viņš konsultējās ar senu draugu, mediķi Dr. Nauri Rūtiņu. Pēc laboratorijas testiem Dr. Rūtiņš nosaka diagnozi – Alzheimeras slimība agrīnā stadijā. Dr. Rūtiņš paskaidro, ka tā progresējot novedīs pie demences un pilnīga atmiņas zuduma. J. Salmiņš bija satricēts par šo ziņu, jo atminējās, kā bērnībā kopis savu vectēvu, kurš arī cieta no demences. Pēc vairāku dienu smagām pārdomām viņš pieteicās vizītē pie Dr. Rūtiņa. J. Salmiņš lūdza, lai Dr. Rūtiņš kā draugs injicētu viņam letālu zāļu devu, jo viņš vēlas aiziet no dzīves ar skaidru prātu, neiegrimis zudušo atmiņu tumsā. Viņš nevēloties kļūt atkarīgs no citiem cilvēkiem.

Dr. Rūtiņš bija kategoriski pret J. Salmiņa lūgumu – lai gan viņš saprotot draugu, bet nevarot palīdzēt, jo asistēta pašnāvība Latvijas likumos nav atļauta un mediķi var sodīt par apzinātu iesaistīšanos personas nonāvēšanā. Turklāt Latvijas Ārstu ētikas kodekss cieņu pret dzīvību izvirza kā ārstu darbības pamatprincipu.

Arī J. Salmiņš bija iepazinies ar Latvijas Ārstu ētikas kodeksa pirmo nodaļu un citēja 1.2.punktu: “Ārsta galvenais pienākums ir rūpēties un aizsargāt cilvēku veselību un dzīvību. Ārsts ciena pacienta uzticību un darbojas tikai viņa interesēs, it īpaši — ja paredzama pacienta garīgā un fiziskā stāvokļa pasliktināšanās [...]” J. Salmiņš kā jurists skaidroja, ka viņa veselība paredzami pasliktinās un ārstam nav iespēju to novērst. Tāpēc ārstam ir jārīkojas tikai pacienta interesēs un jāpalīdz novērst nožēlojamo bezapziņas un atkarības stāvokli. Turklāt ētikas kodeksa prasība cienīt pacienta dzīvību nav ārstam juridiski saistoša, jo tā nav noteikta ne Ārstniecības likumā, ne Pacientu tiesību likumā. Tas skaidri izrietot no apstākļa, ka Ārstniecības likuma 40.pants tieši uzliek ārstam atbildību par nedzimušas dzīvības saglabāšanu, nosakot, ka ārsta pienākums ir mēģināt atrunāt pacienti no grūtniecības pārtraukšanas. J. Salmiņš skaidroja, ka likumdevējs būtu tieši norādījis pacienta dzīvības saglabāšanas pienākumu, ja to būtu gribējis. Šis ir likuma robs, J. Salmiņš kompetenti uzsvēra Dr. Rūtiņam, kas aizpildāms, pēc analogijas piemērojot Pacientu tiesību likuma 6.pantu. Šā panta pirmās daļas norma “Ārstniecība ir pieļaujama, ja pacients devis tai informēto piekrišanu” šajā gadījumā pēc analogijas nozīmētu, ka pacients tiesīgs sniegt informētu piekrišanu asistētai pašnāvībai, kas pacientu ārstējošajam ārstam ir saistoši jāpilda.

Dr. Rūtiņš bija nepielūdzams. Viņš apgalvoja, ka Satversmes 93.pants “Ikviens tiesībs uz dzīvību aizsargā likums” skaidri nosaka, ka cilvēka dzīvība ir valsts augstākā vērtība.

J. Salmiņš oponēja, ka Satversmes ievadā ir izcelta cilvēka cieņa un brīvība: “Latvija kā demokrātiska, tiesiska, sociāli atbildīga un nacionāla valsts balstās uz cilvēka cieņu un brīvību, atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības”. Satversmes ievads Saeimā pieņemts nesenāk un tāpat ir pārāks par Satversmes 93.panta normu. Satversmes ievads īpaši uzsver indivīda izvēles brīvību un uzliek pienākumu pašam rūpēties par sevi. Ar šādu atbildību un pie skaidra saprāta J. Salmiņš ir brīvs pieņemt lēmumu: “Valstij nav nekādas daļas gar manu dzīvību. Man nav jāsaskaņo ar valsti šāds lēmums”. Atsaucoties uz šīm normām, J. Salmiņš aicina Dr. Rūtiņu kā mediķi izpildīt viņa profesionālo pienākumu un rīkoties pacienta interesēs, mazinot viņa ciešanas.

Lūdzu sniegt argumentētas un pamatotas atbildes uz jautājumiem:

1. Formulējiet lietas pamatjautājumu un piedāvāriet tā atrisinājuma pamatā esošo tiesību normu!
2. Norādiet lietas pamatjautājuma atrisināšanai izmantojamās juridiskās metodes! Kurai juridiskajai metodei ir izšķirošā nozīme lietas atrisināšanā?
3. Vai pamatots J. Salmiņa arguments par likuma robu un piedāvātais risinājums?
4. Vai pamatots J. Salmiņa piedāvājums piemērot tiesību normu analogiju? Kas ir

- analoģijas piemērošanas priekšnoteikumi un piemērošanas kārtība?
5. Vai J. Salmiņa pieprasītās subjektīvās tiesības patiesi ir ietvertas Satversmē un to aizsardzība būtu samērīga atbilstoši viņa skatījumam uz Satversmes piemērošanas principiem?
 6. Nosauciet un sakārtojiet šīs lietas pamatjautājuma atrisināšanā izmantojamās tiesību avotus shēmā pēc vispārīgas spēka kritērija un pēc piederības pie kontinentālās Eiropas tiesību saimes kritērija!
 7. Raksturojiet Latvijas Ārstu ētikas kodeksa tiesisko statusu! Vai un kāpēc Dr. Rūtiņam būtu saistošs minētais ētikas kodekss?
 8. Kādi vispārējie tiesību principi ir jāņem vērā lietas izskatīšanā, no kā tie atvasināti un kā tie ietekmē lietas rezultātu?
 9. Kā Jūs raksturotu attiecīgi J. Salmiņa un Dr. Rūtiņa tiesību izpratni, kādas ir to atšķirības?
 10. Kādas tiesību filozofijas skolas (vai autora) atziņas Jūs izmantotu uzdevuma risinājumā?

II Starptautiskās tiesības un Eiropas Savienības tiesības

Teorētiskās daļas jautājumi

1. jautājums.

Starptautiskās privāttiesības:

- jēdziens;
- avoti;
- mijiedarbība ar Eiropas starptautisko civilprocesu.

2. jautājums.

Kādas ir valstu vai valdību neatzīšanas tiesiskās sekas, proti,

- 1933.gada Montevideo konvencijas 1.pantā ir rodams valsts kā starptautisko tiesību subjekta pazīmju uzskaitījums. Kādas ir šīs pazīmes un kurai no tām neatbilst Ziemeļkipra?
- Kādas ir valdību neatzīšanas starptautiski tiesiskās sekas, kādi ir izņēmumi (ierobežojumi) no šīm sekām, kā arī
- kāda ietekme valsts vai valdības neatzīšanai ir iespējama kriminālprocesā un civilprocesā Latvijā?

3. jautājums.

Pasākumi ar importa kvantitātes ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību Eiropas Savienībā:

- importa kvantitātes pasākumu un pasākumu ar līdzvērtīgu iedarbību aizlieguma jēdziens;
- nediskriminējoši tirdzniecības noteikumi;
- izņēmumi no aizlieguma ES dalībvalstīm piemērot importa kvantitātes pasākumus un pasākumu ar līdzvērtīgu iedarbību.

Praktiskais uzdevums (kāzuss)

Eiropas Savienības (ES) dalībvalstī Līvu Republikā (LR) reģistrētais piensaimniecības uzņēmums SIA „Momo” nolēmj izmantot pandēmijas laiku savas komercdarbības ievērojamai restrukturizācijai un paplašināšanai. Pirmkārt, uzņēmums par īpaši izdevīgu cenu Āzijas valstī Ķonu Tautas Republikā (ĶTR) iegādājas modernu liellopu fermu darbības automatizācijai paredzētu robotizētu sistēmu. Šīs sistēmas ražotājs, pārdevējs un piegādātājs ir

ĶTR reģistrēts uzņēmums “Dragonbull”, kurš piegādi uz LR galvaspilsētu Roju veic ar ĶTR karoga kuģi “Lancelot”. Otrkārt, uzņēmums vēlas izvērst savu komercdarbību arī citā ES dalībvalstī Sānijā, reģistrējot tajā savu filiāli un izveidojot “Dragonbull” sistēmas pārvaldītu fermu. Tomēr uzņēmuma vērienīgie plāni drīz saskārās ar vairākām grūtībām. Sānija, lai gan reģistrēja SIA „Momo” filiāli, atteicās uzņēmumam izsniegt saskaņā ar Sānijas tiesībām nepieciešamo robotizēto sistēmu drošības atbilstības licenci. Kompetentā Sānijas valsts institūcija atteikumu pamatoja ar to, ka ferma atradīsies tiešā galvaspilsētas lidostas tuvumā un “Dragonbull” sistēma, kura ietver bezpilota lidaparātu izmantošanu, kas neatbilst Sānijā noteiktajām gaisa satiksmes drošības prasībām, apdraudēs gaisa satiksmes drošību.

SIA „Momo” licences atteikumu apstrīdēja Sānijas pirmās instances administratīvajā tiesā, norādot, ka, atsakot licenci, Sānija pārkāpj Līgumā par ES darbību (LESD) paredzētās uzņēmējdarbības un pakalpojumu sniegšanas brīvības. Turklāt SIA „Momo” vērs tiesas uzmanību arī uz ES 2010.gadā parakstīto un ratificēto daudzpusējo Tirdzniecības politikas un attīstības līgumu (Attīstības līgums). Šī līguma dalībnieki ir apņēmušies neveikt tādas pasākumus, kas ierobežotu citās Attīstības līguma dalībvalstīs atļautu tehnoloģiju izmantošanu. Šis Attīstības līguma aizliegums attiecas arī uz ierobežojumiem, kas pamatoti ar drošības prasībām, ja vien attiecīgā tehnoloģija atbilst drošības prasībām eksportējošajā valstī. SIA „Momo” norāda, ka arī ĶTR ir Attīstības līguma dalībniiece un “Dragonbull” atbilst visām ĶTR noteiktajām drošības prasībām.

Savukārt Sānijas kompetentā institūcija tiesā norāda, ka Sānijas izvirzītās drošības prasības ir pilnībā atbilstošas LESD prasībām attiecībā uz uzņēmējdarbības un pakalpojumu sniegšanas brīvībām, jo vienādi attiecas gan uz Sānijas, gan jebkuras citas ES dalībvalsts uzņēmumiem. Savukārt attiecībā uz Attīstības līgumu tā norāda, ka ES 2019.gadā ir iesniegusi Attīstības līguma depozitārijam “Paziņojumu par ES importēto robotikas tehnoloģiju drošības prasībām” (Paziņojums), informējot, ka ES turpmāk bezpilota lidaparātiem noteiks stingras drošības prasības un nepieļaus šīm prasībām neatbilstošu tehnoloģiju izmantošanu ES. Neviena no līguma dalībvalstīm nav formāli reaģējusi uz Paziņojumu.

Papildus grūtībām ar licences saņemšanu, SIA „Momo”, iegādājoties zemi Sānijā, īslaicīgi palika bez nepieciešamajiem līdzekļiem, lai norēķinātos ar “Dragonbull” par robotizētās sistēmas piegādi. Kaut iegādātā sistēma jau bija pienākusi Rojas ostā, “Lancelot” kapteinis paziņoja, ka aiztur šīs kravās izkraušānu kamēr SIA „Momo” nesamaksās pilnu preces cenu. SIA „Momo” savukārt maksājuma neveikšanu mēģināja attaisnot ar to, ka prece ir piegādāta ar nedēļas nokavējumu, kurš radies dēļ 2021.gada 23.martā Suecas kanālā iesprūdušā konteinerkuģa “Evergreen”.

Sniedziet atbildes uz šādiem jautājumiem:

1. Vai Sānija, atsakot SIA „Momo” nepieciešamo licenci, pārkāpj LESD ietvertos noteikumus uzņēmējdarbības un/vai pakalpojumu sniegšanas jomā?
2. Ja šāda lieta par licences atteikumu pārsūdzības ceļā nonāktu līdz Sānijas pēdējās instances administratīvajai tiesai, kādos gadījumos viena no pusēm varētu pārsūdzēt Sānijas pēdējās instances administratīvās tiesas spriedumu ES Tiesā un/vai ES Vispārējā tiesā?
3. Vai Sānijai ir saistošs ES noslēgtais Attīstības līgums?
4. Paskaidrojiet, vai Paziņojums maina Eiropas Savienībai no Attīstības līguma izrietošo saistību apmēru!
5. Pamatojiet, kurā tiesā/tiesās sabiedrība “Dragonbull” var celt prasību pret SIA „Momo” par pirkuma maksas samaksu, zaudējumu un procentu piedziņu?
6. Kādas tiesības ir piemērojamas strīdam starp “Dragonbull” un SIA „Momo”? Paskaidrojiet!

III Konstitucionālās tiesības, administratīvās tiesības un administratīvā procesa tiesības

Teorētiskā daļa

1. jautājums.

Informācijas pieejamība valsts pārvaldē.

- Raksturojiet gadījumus, kad iestāde var atteikt izsniegt vispārpieejamu informāciju?
- Nosauciet, kas ir jāievēro, sagatavojot ierobežotas pieejamības informācijas pieprasījumu?
- Nosauciet, kādas intereses iestādei ir jāizsver, lemjot par ierobežotas pieejamības informācijas izsniegšanu?

2. jautājums.

Tiesiskas valsts viens no būtiskiem elementiem ir konstitucionālā kontrole, kuru Latvijā īsteno Satversmes tiesa. Tādēļ

- izskaidrojiet, kādu funkciju Latvijā veic Satversmes tiesa, un paskaidrojiet Satversmes tiesas vietu valsts varas dalīšanas mehānismā;
- norādiet, kādas ir īpašās prasības, lai Satversmes tiesā ar pieteikumu varētu vērsties 1) tiesas, 2) tiesībsargs un 3) pašvaldības dome;
- nosauciet galvenās prasības, kurām ir jāatbilst konstitucionālai sūdzībai, lai Satversmes tiesa lemtu par lietas ierosināšanu, t.i., norādiet konstitucionālās sūdzības saturu veidojošās sastāvdaļas.

3. jautājums.

Administratīvā procesa iestādē dalībnieku veidi un atšķirības starp dažādiem procesa dalībniekiem.

- Ar ko atšķiras iesniedzējs Administratīvā procesa likuma izpratnē no iesniedzēja Iesniegumu likuma izpratnē?
- Kāda ir galvenā atšķirība starp adresātu un tiesību subjektu, kuram ir tiesības būt par privātpersonas tiesību un tiesisko interešu aizstāvi (29.panta subjektu), kā procesa dalībniekiem iestādē?
- Norādiet divas kopīgas un divas atšķirīgas tiesiskā statusa pazīmes pārstāvim un tiesību subjektam, kuram ir tiesības būt par privātpersonas tiesību un tiesisko interešu aizstāvi (29.panta subjektam)!

Praktiskais uzdevums (kāzuss)

10.janvārī publiski paziņoja Ministru kabineta 5.janvāra rīkojumu par ārkārtējās situācijas izsludināšanu visā valsts teritorijā ar mērķi ierobežot Covid-19 infekcijas izplatību. Rīkojums sastāvēja no šādiem noteikumiem:

- 1) atļaut organizēt tūrisma pakalpojumus ceļošanai tikai Latvijā;
- 2) uzdot fiziskām personām, kuras ieradušās no ārvalstīm, doties 14 dienu pašizolācijā;
- 3) pārtraukt mācību procesa norisi klātienē visās izglītības iestādēs;
- 4) aicināt fiziskās personas atturēties no ārvalstu braucieniem;
- 5) uzdot Veselības ministrijai būt par atbildīgo institūciju darbību koordinācijai ārkārtējās situācijas laikā.

Jānis un Maija, kuriem pieder tūrisma pakalpojumu uzņēmums un kuru bērni ir skolnieki, nepiekrīt Ministru kabineta rīkojuma noteikumiem. Jānis un Maija uzskata, ka rīkojums būtiski aizskar viņu privāto dzīvi, tiesības un tiesiskās intereses, turklāt Veselības ministrija nav kompetenta izglītības un uzņēmējdarbības jomās.

15.janvārī Jānis iepazinās ar Ministru kabineta rīkojuma saturu un nolēma rīkojumu pārsūdzēt tiesā.

Jautājumi:

1. Vai un kur tiek publicēts Ministru kabineta rīkojums par ārkārtējās situācijas izsludināšanu? Pamatojiet atbildi!
2. Vai Ministru kabineta rīkojums ir administratīvais akts? Pamatojiet atbildi!
3. Vai Jānis var iesniegt pieteikumu tiesā, aizstāvot savas un Maijas tiesības un tiesiskās intereses? Kurā tiesā var pārsūdzēt Ministru kabineta rīkojumu? Pamatojiet atbildi!
4. Vai pieteikuma iesniegšana tiesā apturēs rīkojuma darbību no dienas, kad pieteikums saņemts tiesā? Pamatojiet atbildi!
5. Ja Jānis vērstos tiesā par Ministru kabineta rīkojumu, kas būtu atbildētājs lietā?
6. Norādiet pēdējo datumu, kad Jānis var vērsties tiesā par Ministru kabineta rīkojumu?
7. Ja Jānis vēlētos pilnvarot Maiju būt par viņa pārstāvi administratīvajā procesā tiesā, kā būtu noformējams pilnvarojums?
8. Ja Jānis, iesniedzot pieteikumu tiesā, nebūtu samaksājis valsts nodevu par pieteikumu, kāds lēmums būtu jāpieņem tiesnesim? Pamatojiet atbildi!
9. Ja pieteikums tiktu pieņemts un lieta tiktu ierosināta, vai tiesai būtu pienākums izskatīt lietu tiesas sēdē mutvārdu procesā, ja to pieprasītu Ministru kabinets? Pamatojiet atbildi!
10. Vai Ministru kabinets, nosakot, ka fiziskām personām, kuras ieradušās no ārvalstīm, jānododas 14 dienu pašizolācijā, ir ierobežojis Latvijas Republikas Satversmes 94.pantā garantētās tiesības uz brīvību? Pamatojiet atbildi!

IV Civiltiesības, civilprocesa tiesības un komerciesības

Teorētiskā daļa

1. jautājums.

Likumiskais uztura došanas pienākums ģimenes tiesībās:

- uztura saturs un personas, kas ir tiesīgas saņemt uzturu;
- personas, kurām ir uztura došanas jeb uzturēšanas pienākums, uztura došanas termiņš;
- uzturlīdzekļu apmēra noteikšana.

2. jautājums.

Tiesas nolēmumi.

- Tiesas nolēmumu jēdziens un veidi.
- Tiesas nolēmumu struktūra. Tiesas nolēmuma saturs atkarībā no lietas veida.
- Tiesas nolēmuma stāšanās spēkā un pārsūdzamība.

3. jautājums.

Uzņēmums.

- Izsmelīgi, bet lakoniski izskaidrojiet uzņēmuma jēdzienu.
- Norādiet trīs uzņēmuma piemērus un tos raksturojiet.
- Izsmelīgi, bet lakoniski paskaidrojiet uzņēmuma sastāvu.

Praktiskais uzdevums (kāzuss)

Zemnieks Jānis noslēdza pirkuma līgumu ar pagasta vecāko Andri par to, ka Jānis piegādās viņam divas tonnas kartupeļu. Līgums paredzēja, ka kopējā pirkuma maksa par kartupeļiem ir 500 eiro un tie jāpiegādā Andra dzīvesvietā trīs dienu laikā pēc līguma noslēgšanas. Līgums paredzēja, ka par kartupeļu nepiegādāšanu laikā Andrim ir jāmaksā

līgumsods 0,5% dienā no visas pirkuma maksas.

Nākamajā dienā pēc līguma noslēgšanas Jāņa kaimiņš Guntis svinēja savu dzimšanas dienu un, tuvojoties pusnaktij, organizēja privāto salūtu. Salūta laikā viena no petardēm defekta dēļ izšāvās uz Jāņa pagalma pusi un trāpīja klēts jumtā. Tā kā klēts jumts bija uzklāts no niedrēm, petardes radītās liesmas nekavējoties pārņēma visu jumtu un sākās ugunsgrēks. Jānis steidzīgi glāba klētī esošos krājumus, t.sk., kartupeļus, kurus bija paredzēts piegādāt Andrim. Tomēr ugunsgrēks izplātījās tik ātri, ka Jānim izdevās izglābt tikai pusi no Andrim paredzēto kartupeļu daudzuma.

Nākamajā dienā Jānis piegādāja Andrim vienu tonnu kartupeļu, pieprasot veikt samaksu par abām divām tonnām. Jānis norādīja uz CL 2023.pantu, kas nosaka, ka “*pēc pirkuma noslēgšanas, kaut arī pirkta lieta vēl nebūtu nodota, visu risku par nejaušu gadījumu, ja sakarā ar to lieta iet bojā vai bojājas, nes pircējs*”. Savukārt CL 1774.pants nosaka, ka “*././ ja nejaušs šķērslis kavē kādu izpildīt uzņemto saistību, jāatzīst, it kā viņš būtu to izpildījis, ja vien viņš līgumā nav uzņēmis nejaušības risku*”. Jānis nebija uzņēmis nejaušības risku un tā kā ugunsgrēks radās no Jāņa neatkarīgu iemeslu dēļ, tad Andrim esot jāsamierinās ar sekām un jāveic pilna pirkuma cenas samaksa.

Andris iebilda šādai Jāņa pozīcijai, norādot, ka ugunsgrēks šajā gadījumā nav nejaušs notikums, jo radies trešās personas (kaimiņa Gunta) rīcības rezultātā. Tā nav nepārvarama vara, no kuras neesot iespējams izvairīties. Tā kā kartupeļi ir sugas lieta, tad Jānim tie ir jāpiegādā, kaut vai iepērkot tos no trešajām personām. Savukārt Jānis var celt prasību pret Gunti par zaudējumu nodarīšanu sakarā ar deliktu pret īpašumu.

Jānis 2022.gada 3.janvārī cēla prasību tiesā pret Andri par visas pirkuma maksas 500 eiro apmērā piedziņu, savukārt Andris 20.janvārī cēla pretprasību pret Jāni, prasot izpildīt noslēgto piegādes līgumu, kā arī piedzīt līgumsodu par kartupeļu piegādes kavējumu, kas prasības celšanas brīdī sasniedzis 70 eiro.

Jautājumi:

1. Vai Jāņa prasījums ir pamatots?
2. Vai Andra pretprasījums ir pamatots?
3. Kāds ir prasības un pretprasības priekšmets un prasījumi?
4. Norādiet katras strīda puses rīcībā esošos pierādījumus, vadoties no kāzusā norādītajiem apstākļiem, izvērtējiet to pieļaujamību un attiecināmību.

Risinājumā katram identificētajam prasījumam nepieciešams izmantot prasījuma metodi. Risinājumā rūpīgi jāanalizē kāzusa apstākļi un izteiktie argumenti. Risinājumā jāizmanto atbilstoša juridiskā terminoloģija, un atbildes ir jāpamato.

V Krimināltiesības un kriminālprocesa tiesības

Teorētiskā daļa

1. jautājums.

Juridiskās personas atbildība par Krimināllikumā noteikta noziedzīga nodarījuma izdarīšanu:

- kāds ir pamats piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanai juridiskajai personai;
- kādi ir juridiskajai personai piemērojamo piespiedu ietekmēšanas līdzekļu veidi;
- kādi ir piespiedu ietekmēšanas līdzekļu veida un mēra noteikšanas nosacījumi.

2. jautājums.

Pierādījumu pieļaujamība kriminālprocesā:

- aprakstiet pierādījumu pieļaujamības izpratni;
- kas ir absolūtā pierādījumu nepieļaujamība, kā arī
- kas ir ierobežotā pierādījumu pieļaujamība? Nosauciet piemērus šiem pierādījumu nepieļaujamības veidiem!

3. jautājums.

Pirmās instances tiesas spriedums kriminālprocesā:

- nosauciet tiesas sprieduma veidus pēc to satura un formas;
- kādas vispārīgas prasības likums izvirza spriedumam;
- aprakstiet tiesas sprieduma pārsūdzēšanas kārtību.

Praktiskais uzdevums (kāzuss)

J.Nekaunīgais 2020.gada vasaras beigās strādāja radnieces L.Strādīgās saimniecībā Lauku novada Ciematiņa pagastā “Dārzeni” par palīgstrādnieku. Redzot, ka L.Strādīgā nodarbojas ar plašu klāstu augļu un dārzeņu audzēšanu un pārdošanu, uztur nelielu veikaliņu un ka pašai L.Strādīgajai ir laba māja un dārgs mobilais tālrunis, J.Nekaunīgais kļuva dusmīgs, ka viņam tiek maksāts par maz, un nolēma aplaupīt saimniecību.

Jau 2016.gadā, strādājot šajā saimniecībā, 2. maija naktī viņam bija izdevies nemanot no nenožogotās kaimiņu mājas “Ābeles” pagalma nozagt slīpmašīnu “Makita” 180 EUR vērtībā, kuru vēlāk bija Rīgā pārdevis nepazīstamam garāmgājējam par 30 EUR. Viņš bija dzirdējis, ka policija meklējot šajā zādzībā vainīgo, bet priecājās, ka nav pieķerts.

2020.gada 23.novembrī ap plkst.19.30. J.Nekaunīgais, paņemot līdzi metāla cauruli, ieradās Lauku novada Ciematiņa pagastā, lai panāktu sava atalgojuma palielināšanu. Galvā uzlicis tumšu cepuri, bet rokās – cimdus, J.Nekaunīgais piegāja pie mājas “Dārzeni”, piekļāvēja pie durvīm un L.Strādīgā ielaida viņu savās mājās. J.Nekaunīgais pieprasīja palielināt viņam darba atlīdzību, bet saņemot atteikumu, ar cauruli izdarīja vairākus sitienus L.Strādīgajai, nodarot viņai vieglus miesas bojājumus.

L.Strādīgā uzbrukuma rezultātā nokrita uz grīdas. J.Nekaunīgais piegāja pie L.Strādīgās un pieprasīja atdot visu naudu. L.Strādīgā, ciešot sāpes viņai nodarīto traumu dēļ un baidoties no tālākas vardarbības, pateica, ka nauda atrodas skapja plauktā otrajā istabā. J.Nekaunīgais ieskrēja blakus istabā, pārmeklēja skapja plauktus un atrada naudu 10500 EUR, kuru paņēma.

Ieskrienot atpakaļ L.Strādīgās istabā, viņš ieraudzīja, ka L.Strādīgā, zvana pa mobilo telefonu un sauc palīgā. Nolēmis pārtraukt L.Strādīgās zvanu pēc palīdzības un vienlaicīgi arī nolaupīt mobilo tālruni (kura vērtība bija 700 EUR), viņš no galda paķēra šķēres un ar to asmeni izdarīja vairākus mērķtiecīgus griezienus L.Strādīgās kakla apvidū, kā rezultātā L.Strādīgajai tika nodarīti miesas bojājumi, kas pēc sava rakstura pieskaitāmi smagiem miesas bojājumiem un kas bīstami dzīvībai, un izraisīja L.Strādīgās nāvi.

Ar nolaupīto naudu un mobilo tālruni J.Nekaunīgais pameta notikuma vietu. Tikai pēc tam J.Nekaunīgais saprata, ka cepure steigā kaut kur izkritusi.

Par šo notikumu tika uzsākts kriminālprocess, un veikta notikuma vietas apskate, kuras gaitā tika apskatīta tikai mājas iekšpuse, izņemtas pie līķa esošas caurule un šķēres, asins pēdas. Plašākas teritorijas apskate netika veikta.

Tā kā L.Strādīgā bija mirusi, kriminālprocesā neviens netika atzīts par cietušo. Pēc ekspertīzēm tika noskaidrots, ka uz izņemtajiem priekšmetiem ir tikai L.Strādīgās pirkstu pēdas, asins paraugi ir tikai L.Strādīgās asinis.

2020.gada 26.novembrī pie procesa virzītājas ieradās L.Strādīgās kaimiņš, kurš L.Strādīgās teritorijā grāba nokritušās koku lapas un bija atradis J.Nekaunīgā cepuri. Kaimiņš

atnesa cepuri pie procesa virzītājas. Procesā virzītāja kaimiņu nenopratināja, jo nodomāja, ka viņš tāpat par notikušā apstākļiem neko nevar liecināt, bet cepuri no viņa vienkārši paņēma un pievienoja pie citiem notikuma vietā izņemtiem priekšmetiem.

2021.gada 2.februārī procesā virzītāja saņēma L.Strādīgās dēla iesniegumu ar lūgumu sniegt ziņas par kriminālprocesa virzību. Procesā virzītāja iesniegumu noraidīja, norādot, ka iesniedzējs nav kriminālprocesā iesaistītā persona, tāpēc viņam nav tiesību saņemt informāciju par kriminālprocesa norisi.

Strādājot pie lietas un cenšoties noskaidrot vainīgos, policija izvirzīja pieņēmumu, ka vainīgs varētu būt L.Strādīgās radnieks J.Nekaunīgais, kurš saimniecībā strādājis vairākas vasaras. Policija devās pie J.Nekaunīgā uz viņa dzīvesvietu Rīgā, kur viņu 2021.gada 30.martā plkst. 09.55 saistībā ar laupīšanu aizturēja Kriminālprocesa likuma 264.panta pirmās daļas 4.punkta kārtībā. Aizturēšanas protokols noformēts plkst. 14.00 policijas iestādē.

J.Nekaunīgais, būdams nopratināts pēc aizturēšanas kā persona, pret kuru uzsākts kriminālprocess, liecināja, ka vairākas vasaras ir strādājis pie L.Strādīgās, taču rudenos nekad tur nav bijis un neko par uzbrukumu nezina. Pēc aizturēšanas no J.Nekaunīgā tika izņemti viņa DNS paraugi.

Bailēs, ka viņu apsūdzēs par smagāku nodarījumu un nojaušot, par 2016. gadā pastrādāto nodarījumu varētu būt iestājies kriminālatbildības noilgums, J.Nekaunīgais atzinās, ka 2016.gada pavasarī no nenožogotās kaimiņu mājas "Ābeles" pagalma nozadzis slīpmašīnu "Makita".

Tā kā J.Nekaunīgā aizstāvis par aizturēšanu uzrakstīja sūdzību, norādot, ka aizturēšana ir nepamatota, un lietā tiešām nebija neviena pierādījuma, kas norādītu uz J.Nekaunīgā saistību ar laupīšanu, un par 2016.gada zādzību ir iestāsies noilgums, viņš tika atbrīvots.

Turpmākā pirmstiesas izmeklēšanas gaitā procesā virzītāja veica kaimiņa atnestās cepures apskati un noteica DNS ekspertīzi, nododot ekspertiem salīdzināšanai J.Nekaunīgā DNS paraugus. 2021.gada 6.maijā kriminālprocesā tika saņemts eksperta atzinums, ka ir konstatēta sakritība starp DNS uz cepures un J.Nekaunīgā DNS paraugiem, pēc kā tika pieņemts lēmums par J.Nekaunīgā atzīšanu par aizdomās turēto. Tika noskaidrots, ka J.Nekaunīgais ir devies uz Itāliju, kur strādā kādā būvniecības uzņēmumā.

Jautājumi:

1. Kā kvalificējams J.Nekaunīgā nodarījums 2016.gada 2.maijā? Atbildi pamatojiet.
2. Kā kvalificējams J.Nekaunīgā nodarījums 2020.gada 23.novembrī? Atbildi pamatojiet.
3. Vai J.Nekaunīgais 2020.gada 23.novembrī nodarījis materiālo zaudējumu lielā apmērā? Atbildi īsi pamatojiet.
4. Ja J.Nekaunīgais tiek saukts pie kriminālatbildības par 2020.gada 23.novembra nodarījumu, vai viņu būtu iespējams saukt pie kriminālatbildības arī par 2016.gada 2.maija naktī izdarītu nodarījumu? Atbildi pamatojiet.
5. Kādas kriminālprocesuālās kļūdas tika pieļautas aprakstītajos apstākļos?
6. Vai kriminālprocesā par 2020.gada 23.novembra nodarījumu kāds bija jāatzīst par cietušo, ja L.Strādīgā mirusi? Atbildi pamatojiet.
7. Kāds J. Nekaunīgā aizturēšanas laiks ir norādāms aizturēšanas protokolā?
8. Kādas procesuālas darbības jāveic, lai nodrošinātu J. Nekaunīgā (ne)izdošanu Latvijai?